

Kläderna var från början människans skydd mot väder, vind och terräng. Men det dröjde inte länge förrän man började utsmycka de djurhudar man hade på sig och bry sig om vem som fick ha på sig vad och varför. Kläderna har alltid varit en stark markör för tillhörighet och identitet.

Tillverkning av kläder är sedan länge till stor del en industriell process med många steg. Fabriker som utför de olika stegen i processen kan ligga i olika länder. När naturliga textilt fibrer ska bearbetas till tyg sker detta genom en rad olika moment som kardning, spinning, klistring, vävning eller stickning, avklistring, blekning, tvätt, mercerisering och till slut färgning. Det är tekniker med lång tradition i olika kulturer. Sedan skärs tyget och delarna fogas samman, plaggen formas och pressas. Många av dessa steg kan ske automatiskt, man kan till exempel skära tyger med hjälp av laser, vattenstrålar eller plasma. Men arbetet utförs också utan avancerade maskiner, av människor i låglöneländer som jobbar långa arbetspass under svåra förhållanden.

MAKT OCH MODE

Mode och klädval har ofta signalerat makt och styrka. Under tiden för romarriket symboliserade till exempel de draperade klädesplaggen civilisation. Romarna såg ner på barbarerna som sydde sina kläder. Synålen är för övrigt en av de tidigaste innovationerna i människans historia. Under 1400-talet uppstod olika moden vid Europas furstehov. Där skapades flaggor och kläder i skarpa färger både som maktmanifestation och för att ge de olika hoven distinkta kännetecken och status.

FRÅN EXTRAVAGANS TILL MASSINDUSTRI

Under 1600- och 1700-talen blev modet i Europa allt mer överdådigt bland överklassens män och kvinnor. Barnens kläder var små kopior av de vuxnas. Extravagansen ifrågasattes i samband med den franska revolutionen. På 1800-talet blev modet mer könsindelad. Samtidigt som kvinnornas ideal blev det mjuka och färgglada blev männens mode grövre och än mer anspråklöst. Den utvecklingen fortsatte i takt med industrialismens framväxt och syns även i dagens kostymnorm.

Coco Chanel förändrade under 1920-talet europeiska kvinnors mode genom att göra mer avslappnade och sportiga damkläder, något som följdes upp ytterligare av klädskaparna på 1960-talet. Under 1900-talets massproduktion av kläder har modet demokratiserats i den mån att det påverkar och inkluderar de flesta av oss. I stort sett har alla tillgång till allt, vilket också gör modet mer likformigt och anonymt.

MODE SOM MILJÖHOT

Världens och Sveriges klädkonsumtion fortsätter att växa. 2007 importerades nio kilo kläder per invånare till Sverige, totalt cirka 84 000 ton, hälften av dem var bomullskläder. Den siffran var 2008 enligt Kommerskollegium 121 841 ton, det vill säga en ökning med 45 procent. Idag tar bomullsodlingar upp cirka 2,4 procent av jordens yta. I exempelvis Uzbekistan, Turkiet, Australien och USA odlas bomull med konstbevattning, vilket ofta leder till skador på miljön. Det går åt mellan 10 000 och 17 000 liter vatten för att odla ett kilo bomull. Varje t-shirt i bomull som ligger i din

garderob har krävt drygt 2 700 liter vatten för att tillverkas.

Inte heller syntetiska material är miljövänliga. Akryl och polyester görs av råolja och under tillverkningen sker utsläpp av stora mängder koldioxid och tungmetaller. Tyg och kläder framställs oftast i länder som Kina, Pakistan, Bangladesh och Indien. Textilfabrikernas miljöpåverkan kontrolleras dåligt. Många av dem har ingen avloppsrening och kemikalierna hamnar direkt i naturen. Reningsystem är dyra och många textilfabriker som har reningsverk sätter igång dem enbart vid inspektioner.

För att få fram ett kilo tyg från vissa fibrer kan det krävas ett kilo olika kemikalier och uppåt 350 liter vatten. Enligt *Den blinda klädimporten*, en rapport som Naturskyddsföreningen och Swedwatch tog fram 2008 har många svenska klädföretag dålig koll på hur deras kläder produceras och vilka kemikalier som används i tillverkningen.

FRAMTIDEN – EN KLÄDSAM ÅTERVINNING

Det går att minska textilfabrikernas miljöpåverkan, men förändringen har gått väldigt långsamt. Än så länge odlas bara cirka en procent av all bomull i världen ekologiskt. Återvinning av kläder är någonting nytt, men börjar uppmärksammas mer och mer. Det finns tekniska lösningar som utvecklats i bland annat Japan, som gör det möjligt att återvinna gamla kläder av polyester om och om igen och svenska klädföretag har börjat använda sig av dessa metoder. Det går också att tillverka kläder av återvunnen bomull, ull och polyamid. De kommer oftast från tygrester, men polyamid kan också komma från gamla fiskenät. Kläder av polyester kan dessutom tillverkas av återanvända PET-flaskor! Amerikanska företaget Patagonia var först i världen med att tillverka fleecekläder av plastflaskor 1993. Dagens miljöstationer kommer kanske en dag att kompletteras med återvinningscontainrar för bomull, ull och polyester.

Detta plagg är gjort av papper och skapat av den svenska modedesignern Bea Szenfeld som en del av kollektionen »Sur la Plage». Tanken med kollektionen är att få oss att se något så vardagligt som kläder med nya ögon.

